

EDITORIAL

EMOCE A PROŽITEK

Pavlína Vogelová

Současné muzeum již dávno nepředstavuje pouze prostor sloužící k uchování hmotných relikvií minulosti. Naopak, v souladu s aktuálními celospolečenskými proměnami vystupuje ve veřejném prostoru jako aktivní subjekt kulturního zprostředkování, kde se sbírkové předměty stávají impulsem k vytváření zážitků, rozvíjení interpretačních rámců a vyvolávání emocionální odezvy ze strany návštěvníků. Emoce a paměť přestávají být chápány jako subjektivní, efemérní jevy stojící mimo odborný zájem muzejní instituce. Stávají se klíčovými kategoriemi současného muzeologického diskurzu s přesahem do oblasti edukace, psychologie, etiky či kulturní antropologie.

Předkládané dvojčíslo nabízí soubor pěti studií, jejichž společným jmenovatelem je víceúrovňová práce s historickým pramenem v jeho fyzické, emocionální, edukační a performativní rovině. Autoři a autorky se vědomě pohybují na pomezí tradičně chápané kurátorské praxe, interpretační práce s pamětí a uplatnění afektivních strategií v muzejní prezentaci. Důraz je kladen na mezioborový přístup propojující odborný výzkum s muzeologií, kulturní a vizuální antropologií, kognitivní psychologií, muzejní pedagogikou nebo konzervátorskou praxí. Společným východiskem textů je vnímání historického pramene nikoli jako statického objektu klasifikace a katalogizace, nýbrž jako dynamického média, jehož percepce se aktualizuje ve vztahu k interpretujícímu subjektu, institucionálnímu rámci a širším kulturním kontextům.

Ve výchozím příspěvku tohoto čísla se dvojice autorek Jitka Pešková a Lucie Jagošová věnují teoretickým východiskům pro práci s emocemi v historicky zaměřených expozicích. Akcentují přístup k historické empatii, schopnosti vcítit se do myšlení, pocitů a perspektiv lidí žijících v minulosti, stejně tak respekt jejich dobového kontextu, hodnot a znalostí. Nejde tu o pouhé emocionální ztotožnění, ale o snahu porozumět jejich přístupu z odstupu. Zajímají se o aspekty kontextů minulosti, uvědomování si proměn hodnotových systémů v dobových souvislostech a nutnosti interpretace motivací a činů historických událostí a jejich aktérů. Historická empatie neznamena jen pasivní přihlížení k historickým událostem, ale hledání cesty ke komplexnímu pochopení jejich příčin a důsledků. Text nabízí nejen praktické impulzy pro muzejní pedagogiku, ale klade i zásadní otázky dotýkající se odpovědnosti, autenticity a formování paměťových narativů v institucionálním rámci muzea. Jde o každého návštěvníka přicházejícího do muzea, jemuž je představován klíčový aspekt současného muzejního diskurzu. Zvláště je to patrné v kontextu historicky zaměřených expozic, kde se protínají fakta, paměť a osobní zkušenosti s interpretací minulosti. Často jde o těžká a citlivá témata. Práce s emocemi vyžaduje metodickou citlivost a etickou zodpovědnost, jejímž smyslem je nabídnout prostor pro vnitřní reflexi, sdílení a kritické myšlení o dějinách člověka a společnosti, jež jsou rázem živým a mnohvrstevnatým jevem. Příspěvek iniciuje otázky, jaké jsou limity práce s emocemi v muzejním prostředí, jaké se otevírají možnosti pro mezioborovou spolupráci nebo jak vnímat a reagovat na dopady působení emocí v muzejním prostředí.

Každý sbírkový předmět v sobě nese nejen materiální stopy své doby, ale i vrstvy významů, které překračují jeho původní funkci. Fenoménu sbírky jako pramene se skrze sondu do fondu grafiky a výtvarných děl etnografické podsbírky Moravského zemského muzea věnuje Barbora Orságová. Přistupuje k primárnímu sbírkovému předmětu jako živému materiálu, který se nachází v průsečíku dokumentace, vědecké interpretace, sbírky a veřejné prezentace. V interdisciplinárně koncipovaném textu se prolíná ikonografický přístup s etnografickým výzkumem a muzeologickou analýzou trajektorie sbírkových předmětů. Tento přístup upozorňuje na nezbytnost hlubší teoretické reflexe interpretace sbírek, přesahující deskriptivní katalogizační rámec, využívající metodu dedukce a kontextualizace, často kombinovanou spolu s dalšími prameny v podobě textů, obrazového materiálu nebo orální historie.

Odlišný přístup práce s pramenem odráží příspěvek Magdalény Šustové „Nazdar! Káča“. Jde o dopisnice Stanislava Kafky zasílané na bojiště během první světové války. Pohlednice obecně představují cenný pramen, a to svou jedinečnou kombinací textového i vizuálního sdělení. Z historického hlediska se zde protínají oficiální politická a vojenská rétorika, individuální zkušenost, emoce i sociální kódy dané doby. Pohlednice se sokolskou tematikou posunují jejich interpretační možnosti ještě dál. Sokol byl vnímán jako symbol českého národního obrození, tělesné zdatnosti a vlastenectví a během války se stal metaforou národní odolnosti. Vzhledem k přísné cenzuře tak ručně kreslené dopisnice mohly sloužit nepřímo i k vizuálnímu vyjádření vlastního názoru v kulturním mikrosvětě v době represí. V obecném vnímání reflektují jak individuální zkušenost z válečné fronty, tak kolektivní kulturní historii daného období otevírající další podnětné otázky například z historie poštovní praxe s podtextem vztahovosti nepřítomnosti v přítomnosti.

Podobně jako u pohlednic vstupuje i do sféry osobního prožitku, emocí a paměťových nuancí metoda výzkumu orální historie. Marie Zdráhalová se zaměřila na přístupy využití orální historie v prezentační činnosti muzeí. Svůj výzkum postavila na výběrové selekci velkých a malých muzejních institucí, přičemž upozorňuje na různorodé přístupy, strategie a metodologické dilema spojené s přenosem individuálních zkušeností do různorodých podmínek muzejního prostředí. Orální historie v historických muzeích pracuje s výpověďmi o citlivých skutečnostech, často provázených traumaty, násilím, diskriminací, válečnými zkušenostmi, migrací apod. Nejde zde pouze o faktografická sdělení, ale skrze přímé svědectví také o přenos prožitých, sdílených emocí, o paměť formovanou časem a etikou vyprávění. Aktivní vypravěč vlastního příběhu je přínosný právě ve své citlivosti a křehkosti, možné neúplnosti, ale i rozporuplnosti. Právě tady je ze strany historiků a muzejníků bezpodmínečně nutná metodologická opatrnost.

Závěrečný odborný text nabízí inspirativní podnět k využití sbírkových předmětů z kovu uchopený muzejní pedagožkou. Studie Martiny Kosákové nabízí návrh edukačního programu pro dospělé, zpřístupňujícího problematiku konzervace sbírkových předmětů z kovu. Inicjuje tím originální formu zpřístupňování jak konzervátorské práce veřejnosti, tak interaktivního vzdělávacího zážitku, který boří tradiční představy o poslání muzejních institucí. Restaurátorská práce je obvykle skrytá za muzejní scénou. Tento přístup může být účinným nástrojem k přiblížení práce restaurátorů i k prohloubení porozumění samotným sbírkovým předmětům. Návštěvníkům může otevřít vhled do materiálního dědictví a předávání hodnot péče a odbornosti vyžadující vedle teoretických znalostí neobyčejnou míru citlivosti, přesnosti a trpělivosti. U návštěvníků posiluje cit, úctu a vztah ke kulturnímu hmotnému dědictví skrze ideální průnik vědy, techniky, umění a estetiky.

EMOTIONS AND EXPERIENCE

Pavína Vogelová

The contemporary museum has long ceased to be merely a space for storing tangible relics of the past. On the contrary, in line with current societal changes, it acts as an active agent of cultural mediation in the public sphere, where collection items become the impetus for creating experiences, developing interpretative frameworks, and evoking emotional responses from visitors. Emotions and memory are no longer seen as subjective, ephemeral phenomena outside the professional interest of museum institutions. They are becoming key categories of contemporary museological discourse, with overlaps into the fields of education, psychology, ethics, and cultural anthropology.

This double issue offers a set of five papers whose common denominator is multi-level work with historical sources on a physical, emotional, educational, and performative level. The authors consciously navigate the boundaries between traditionally understood curatorial practice, interpretive work with memory, and the use of affective strategies in museum presentation. Emphasis is placed on an interdisciplinary approach that connects professional research with museology, cultural and visual anthropology, cognitive psychology, museum pedagogy, and conservation practice. The common starting point for the texts is the perception of historical sources not as static objects of classification and cataloguing, but as dynamic media whose perception is updated in relation to the interpreting subject, the institutional framework, and broader cultural contexts.

In the original article of this issue, authors Jitka Pešková and Lucie Jagošová explore the theoretical foundations for working with emotions in historically focused exhibitions. They emphasise an approach based on historical empathy, the ability to empathise with the thoughts, feelings and perspectives of people living in the past, as well as respect for their contemporary context, values, and knowledge. This is not merely a matter of emotional identification, but rather an effort to understand their approach from a distance. They are interested in aspects of the contexts of the past, awareness of changes in value systems in their historical context, and the need to interpret the motivations and actions of historical events and their actors. Historical empathy does not mean merely passively observing historical events, but rather seeking a path to a comprehensive understanding of their causes and consequences. The text offers not only practical impulses for museum pedagogy, but also raises fundamental questions concerning responsibility, authenticity, and the formation of memory narratives within the institutional framework of a museum. This concerns every visitor to a museum, who is presented with a key aspect of contemporary museum discourse. This is particularly evident in the context of historically focused exhibitions, where facts, memory, and personal experiences intersect with interpretations of the past. These are often difficult and sensitive topics. Working with emotions requires methodological sensitivity and ethical responsibility, the purpose of which is to provide space for inner reflection, sharing, and critical thinking about the human and social history, which is a living and multi-layered phenomenon. The paper raises questions about the limits of working with emotions in the museum environment, the possibilities for interdisciplinary collaboration, and how to perceive and respond to the impact of emotions in the museum environment.

Each collection item bears not only material traces of its time, but also layers of meanings that transcend its original function. Barbora Orságová explores the phenomenon of the collection as a source through a probe into the graphic and fine art holdings of the Moravian Museum's ethnographic sub-collection. She approaches the original collection item as living material that lies at the intersection of documentation, scientific interpretation, collection, and public presentation. In her interdisciplinary text, she combines an iconographic approach with ethnographic research and museological analysis of the trajectory of collection items. This approach highlights the need for deeper theoretical reflection on the interpretation of collections, going beyond the descriptive cataloguing framework and using methods of deduction and contextualisation, often combined with other sources in the form of texts, visual material or oral history.

A different approach to working with sources is reflected in Magdaléna Šustová's contribution entitled "Nazdar! Káča" / Hello! Káča. These are postcards sent by Stanislav Kafka to the battlefield during World War I. In general, postcards are a valuable source due to their unique combination of textual and visual communication. From a historical perspective, there is an intersection of official political and military rhetoric, individual experience, emotions, and social codes of the time. Postcards with the themes of the Sokol movement push their interpretive possibilities even further. Sokol was perceived as a symbol of the Czech National Revival, physical fitness and patriotism, and during the war it became a metaphor for national resilience. Due to strict censorship, hand-drawn postcards could also serve indirectly as a visual expression of one's own opinion in the cultural microcosm at a time of repression. In the general perception, they reflect both individual warfront-experience and the collective cultural history of the given period, opening up further stimulating questions, for example from the history of postal practice, with the sub-text of the relatedness of absence in the present.

Similarly to postcards, oral history research enters the realm of personal experience, emotions, and nuances of memory. Marie Zdráhalová focused on approaches to using oral history in museum presentation activities. She based her research on a selection of large and small museum institutions, drawing attention to the diverse approaches, strategies and methodological dilemmas associated with the transfer of individual experiences to the diverse conditions of the museum environment. Oral history in historical museums works with testimonies on sensitive issues, often accompanied by trauma, violence, discrimination, war experience, migration, etc. It is not just a matter of factual information, but also, through eyewitness accounts, of conveying lived, shared emotions, of memory shaped by time and the ethics of storytelling. The active narrators of their own story are valuable precisely because of their sensitivity and fragility, possible incompleteness, but also contradictions. This is precisely where methodological caution on the part of historians and museum professionals is absolutely necessary.

The final scholarly contribution offers an inspiring idea for the use of metal collection items, as conceived by a museum educator. Martina Kosáková's paper offers an educational programme design for adults, popularising the topic of metal collection conservation. It presents an original form of making both conservation work and an interactive educational experience that breaks down traditional ideas about the mission of museum institutions, accessible to the public. Restoration work is usually hidden behind the scenes in museums. This approach can be an effective tool for bringing the work of restorers closer to the public and deepening their understanding of the collection items as such. It can give visitors insight into our material heritage and the transmission of values of care and expertise that require not only theoretical knowledge but also an extraordinary degree of sensitivity, precision, and patience. It strengthens visitors' feelings of respect and connection to our cultural material heritage through the ideal intersection of science, technology, art, and aesthetics.